

EVROPSKI PROJEKT »I-SEE«

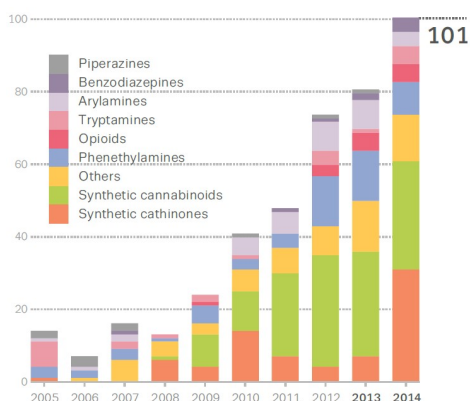
za okrepitev izmenjave informacij o novih psihoaktivnih snoveh med Italijo in
sosednjimi državami Jugovzhodne Evrope

1. Pojav NPS: nekateri podatki

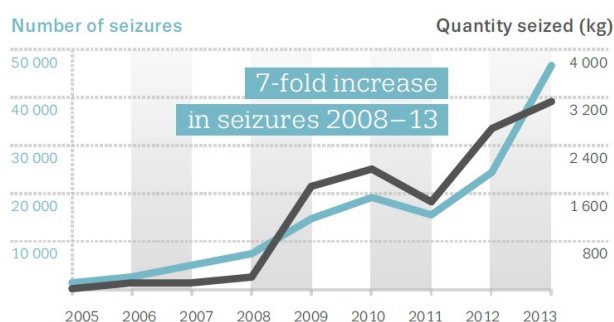
Po poročanju Evropskega centra za spremljanje drog in zasvojenosti z drogami (EMDDC – European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) se je v zadnjih petih letih število, vrste in dostopnost novih psihoaktivnih snovi (NPS) v Evropi neznatno povečalo. V letu 2014 so v Sistemu za zgodnje opozarjanje EU prvič poročali o 101 novih snoveh: 31 kationnih, 30 kanabinoidih, 9 fenetilaminih, 5 opioidih, 5 triptaminih, 4 benzodiazepinih, 4 arilalkilaminih in 13 snoveh, ki ne spadajo v nobeno od zgoraj omenjenih skupin. S tem se je skupno število snovi, ki jih spremlja EMCDDA, povzpelo čez 450, pri tem pa se je o več kot polovici poročalo samo v zadnjih treh letih (Slika 1).

Evropski podatki o zasegih organov kazenskega pregona prav tako potrjujejo porast in pomembnost trga drog. Med leti 2008 in 2013 se je število poročenih zasegov po Evropi povečalo kar za sedemkrat. Sistem zgodnjega opozarjanja EU je leta 2013 poročal o 47.000 zasegih, ki so tehtali preko 3,1 ton (Slika 2).

Slika 1: Število NPS, poročenih v Sistemu za zgodnje opozarjanja EU (2005-2014).
Vir: EMCDDA, 2015

Slika 2: Število zasegov NPS in zasežena količina (2005-2014).
Vir: EMCDDA, 2015

Note: 2009 data exclude six tonnes of ketamine seized by one country, due to a lack of contextual information.

S povečanjem trga v zadnjih letih se je EMCDDA moral spopasti tudi z **naraščajočim številom poročenih resnih poškodb**, ki so pogosto povezane z **akutno toksičnostjo, ki vodi do hospitalizacije in smrti**. Od leta 2005, je bilo izdanih **117 opozoril na ravni EU**, pri tem pa je več kot 70 % le-teh bilo izdanih v zadnjih petih letih. V letu 2014 je bilo izdanih 16 opozoril.

V zadnjem desetletju so se pojavile nove komunikacijske tehnologije, ki so služile kot pomemben posrednik za spletne trge drog, s čimer se je trg odprl širši javnosti. **Zgleda, da so trgi drog, ki delujejo na spletu (na uradnih in piratskih straneh), primarno povezani z distribucijo NPS**. Posledično je v zadnjem desetletju mogoče opaziti hitro širjenje spletnega trga NPS, medtem ko so te snovi prodajane kot »poskusne kemikalije« in kot »dovoljene droge« v spletnih trgovinah, ki so dostopne vsem uporabnikom spleta, posebej mladim, katerim so nove komunikacijske tehnologije zelo domače, in so čedalje pogostejše razlog za intoksikacije, povezane z NPS.

2. Projekt I-SEE

Pomembno je, da nacionalni in regionalni Sistemi za zgodnje opozarjanje še naprej igrajo osrednjo vlogo pri zgodnjem odkrivanju škode in pomagajo zagotavljati pravočasne javnozdravstvene odzive. Tako je, upoštevajoč geografsko bližino Italije, Slovenije in Hrvaške ter dejstva, da so na razpotju Evropskih Vzhodno-Zahodnih poti preprodaje NPS, bil projekt o NPS, ki vključuje Sisteme za zgodnje opozarjanje v teh treh državah, sprejet in sofinanciran s strani Programa EU za preprečevanje kriminala in boj proti njemu.

Namen projekta je okrepitev izmenjave informacij o NPS med Italijo in sosednjimi državami Jugovzhodne Evrope. Projekt tako namerava podpreti razvoj in povezavo mrež Sistemov za zgodnje opozarjanje, ustvariti skupni mehanizem za izmenjavo informacij, vzajemno učenje in izmenjavo dobrih praks med Sistemi za zgodnje opozarjanje ter večjo izmenjavo informacij z organi kazenskega pregona, da bi se olajšale in okrepile dejavnosti za zgodnje prepoznavanje in preprečevanje ponudbe NPS.

V projektu sodeluje pet partnerjev: koordinator Univerza v Firencah (IT), Nacionalni inštitut za javno zdravje (SLO), Ministrstvo za notranje zadeve Policija (SLO), Združenje DrogArt (SLO), Medicinska fakulteta Univerze v Splitu (HR).

3. Glavni rezultati

Glavni rezultati, ki so bili do sedaj doseženi, so opisani v spodnjih vrsticah:

- **Predvsem v Sloveniji in na Hrvaškem se mreži nacionalnega Sistema za zgodnje opozarjanje pridružuje čedalje več operativnih enot.** To je omogočilo večje število sodelujočih strokovnjakov na državnih izobraževanjih (4 nacionalna izobraževanja v Sloveniji, 2 na Hrvaškem): sodelovali so zaposleni iz zdravstvenih ustanov in laboratorijev, organi kazenskega pregona in NVO.
- **V Sloveniji** je bilo imenovanih 8 regijskih koordinatorjev Sistema za zgodnje opozarjanje, posledično pa je začelo delovati 8 regijskih sistemov za zgodnje opozarjanje, ki delujejo pod vodstvom nacionalnega, ki ga vodi Nacionalni inštitut za javno zdravje. Poleg tega je Združenje DrogArt ustanovilo 4 točke NVO, kjer anonimno zbirajo vzorce NPS in jih prinašajo na analizo v Nacionalni forenzični laboratorij (NFL) Ministrstva za notranje zadeve Policije. Glede na odkrivanje NPS, je NFL v letu 2015 analiziral 26 anonimno pridobljenih vzorcev. V 7 vzorcih so bile prisotne NPS (v ostalih vzorcih so bile zaznane »klasične droge« ali spojine, ki niso droge). V Sloveniji so bile odkrite 3 povsem nove NPS, in sicer 3-MeO-PCP, clonazolam in flubromazolam. Slovenski partner trenutno pripravlja opis **posodobljenega postopka za anonimno zbiranje vzorcev drog** s strani NVO neposredno od uporabnikov in za zaseg snovi in njihovo analizo v Nacionalnem forenzičnem laboratoriju MNZ Policije.
- **Na Hrvaškem** je, kot priprava na dogodek Ultra Europe Music Festival, Split 2015, bil vzpostavljen sistem za spremljanje intoksikacij, povezanih z NPS. Pripravili so osnutek smernic in komunikacijskih protokolov za obravnavo intoksikacij, povezanih z NPS ter jih razdelili urgentnim službam, da se bodo lažje in hitreje lahko spopadle z zastrupitvami z NPS. V zvezi s tem, so za hrvaško klinično mrežo Sistemov zgodnjega opozarjanja razvili Uraden standardiziran delovni list za spremljanje pacientov s sumom na intoksikacije z NPS. To bo zdravstvenim strokovnjakom omogočilo zbiranje kliničnih podatkov o pacientih s sumom na intoksikacije z NPS in pripomoglo k analizi njihovih bioloških tekočin v Toksikološkem laboratoriju Kliničnega bolnišničnega centra v Splitu, Oddelku forenzične medicine Univerze v Splitu.

Coordinator

Beneficiary partners

- V Italiji je Univerza v Firencah pridobila in **več kot 50 referenčnih gradiv** in jih razdelila med projektne partnerje. Nadalje je Univerza v Firencah oblikovala analitične protokole za analizo zaseženih in bioloških vzorcev. To je Univerzi omogočilo analizo več kot 600 zaseženih vzorcev v letu 2015, pri kateri so odkrili NPS kot so 3-MMC, 4-FA, pentedron in metoksetamin kakor tudi druge običajne droge (kokain, kanabis, heroin, amfetamin, amfetaminu sorodne ...). Pri analizi bioloških vzorcev krvi in urina pa so odkrili JWH-073, MDPV, AM-694, mefedron in pred kratkim tudi AB-FUBINACA.
- V Italiji je bila **vzpostavljena baza podatkov** v angleškem jeziku, ki služi **izmenjavi informacij o NPS** med projektnimi partnerji.
- Partnerji iz Slovenije in Hrvaške so sodelovali tudi na študijskem obisku v Italiji, kjer so spoznali organizacije, ki že nekaj časa delujejo znotraj italijanskega Sistema za zgodnje opozarjanje, imajo veliko zmožnost za odkrivanje in prepoznavanje NPS v laboratoriju in med organi kazenskega pregona ter za urgentno zdravljenje zastrupitev, povezanih z NPS. To je bila priložnost za pridobitev praktičnega znanja in za izmenjavo izkušenj in delovnih protokolov, ki so uporabni za vse vključene nacionalne Sisteme za zgodnje opozarjanje.
- Vzpostavljena je bila tudi **spletna stran projekta**, kjer so objavljeni vsi rezultati in gradiva z informacijami: <http://www.dss.unifi.it/vp-107-i-see.html>

4. Izjave projektnih partnerjev

»Projekt I-SEE predstavlja dodano vrednost za celotno Evropsko unijo, saj spodbuja okrepitev izmenjave informacij o NPS med sosednjimi državami in olajšuje delo organom kazenskega pregona, prav tako pa predstavlja sodelovanje tako znotraj držav kot med njimi,« je povedala Elisabetta Bertol, koordinatorica projekta z Univerze v Firencah (Italija). »Projekt se poslužuje izkušenj nacionalnih Sistemov za zgodnje opozarjanje in izmenjav dobrih praks, s tem pa izboljšuje učinkovitost Evropskih Sistemov za zgodnje opozarjanje, kar bo koristilo državam članicam. Natančneje, z distribucijo referenčnih gradiv in z novimi analitičnimi protokoli, ki so bili oblikovani na Univerzi v Firencah, se bodo povečale zmožnosti za odkrivanje NPS v naših državah, posledično pa se bo povečala občutljivost nacionalnih in EU Sistemov za zgodnje opozarjanje. Poleg tega pa se bo čas za diagnozo v prisotnosti intoksikacije, povezane z NPS, zmanjšal in omogočil hitrejšo intervencijo za zdravljenje pacientov in reševanje njihovih življenj.«

Ada Hočevar Grom, predstavnica Nacionalnega inštituta za javno zdravje v projektu, je izpostavila: »S pomočjo projekta I-SEE smo izvedli izobraževanja o problematiki novih psihoaktivnih snovi za strokovnjake s področja javnega zdravja, za predstavnike nevladnih organizacij in policije ter vzpostavili Sistem za zgodnje opozarjanje na pojav novih psihoaktivnih snovi v osmih slovenskih regijah. Poleg tega so v petih slovenskih mestih vzpostavljene tudi info točke, kamor lahko uporabniki prinesejo vzorce NPS za testiranje. S tem smo omogočili hitrejšo zaznavanje pojavljanja novih psihoaktivnih snovi v posameznih regijah ter tudi hitrejšo ukrepanje ob pojavu nevarnih snovi. Vzpostavitev regijskih Sistemov za zgodnje opozarjanje se je že izkazala kot zelo koristna, saj so člani mariborskega sistema za zgodnje opozarjanje januarja letos zaznali pojav metamfetamina na območju Maribora in okolice. V letu 2016 bomo v okviru projekta I-SEE okrepili izmenjavo informacij o pojavu NPS s Hrvaško in Italijo ter vzpostavili bazo NPS.«

Simona Šabić in Mina Pas, z Združenja DrogArt, sta dodali: »Z našega vidika, kot NVO, projekt I-SEE predstavlja pomembno priložnost za nadgradnjo obstoječih programov NVO v različnih slovenskih regijah in vpogled v vzorce uporabe NPS v različnih lokalnih okoljih, kar nam bo omogočilo učinkovit odziv na pojav NPS, vzorce uporabe novih drog in tveganja, ki so povezana z njihovo uporabo. Poleg tega pa je pomagal izboljšati izmenjavo informacij, znanj in dobrih praks med strokovnjaki, ki v okviru različnih organizacij na lokalni, regionalni in nacionalni ravni delajo z uporabniki drog.«

Rastoča dostupnost NPS na Hrvaskem verjetno povzroča resne zdravstvene posledice, vključno s smrtnimi žrtvami, ki jih trenutno ni možno spremljati, registrirati ali preprečiti. Laboratoriji v zdravstvenem sistemu ne morejo zaznati NPS v bioloških vzorcih zato so deleži akutnih intoksikacij in smrti, povezanih z NPS, povsem neznani. Povrh tega pa se zdravstveni strokovnjaki ne zavedajo tega rastočega problema in nimajo zadostnega znanja o učinkih uporabe NPS na zdravje,« je povedala Marija Definis Gojanović, z Univerze v Splitu (Hrvaška). »Tako je izjemnega pomena, da vzpostavimo učinkovit mehanizem v kliničnih okoljih, ki bo vključeval vzpostavitev mreže vseh deležnikov, s centrom za strateški razvoj, nadgradnjo izkušenj in nadzor. Klinično-toksikološka mreža hrvaškega Sistema za zgodnje opozarjanje ne bi služila samo za odkrivanje intoksikacij z NPS in spremljanjem zdravstvenih posledic njihove uporabe, temveč bi tudi poskušala izboljšati zdravstveno oskrbo zastrupljenih oseb in ozaveščati oblikovalce politik o deležu in neželenih učinkih pojava NPS.«

Coordinator

Beneficiary partners

